

חֲלָבוֹת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן ע

ביאורים ומוספים המשך

שלמה שם פירג ארחות הלכה הע' 27) שלא יתפלל תפילת השלמה, בין שמעיקר הדין פטור.

31) שכתב שם (ס"ק כג) בשם העולת תמיד והברכי יוסף, שהחתן וכל סיעתו קוראים קריאת שמע ומניחים תפילין ומתפללים.

[משנ"ב ס"ק טו]

אין יכול לדבר לפני הקולף אין לקרות³² ולהתפלל עד שישיר יינו מְעִלִים³³.

32) וכן לענין ברכות קריאת שמע, כתב שם (ס"ק ז) שריגם כקריאת שמע. אמנם לענין קריאת שמע, כתב שם (ס"ק ח) שכיון שיש מחייבים שיכור בקריאת שמע משום כך יקרא קריאת שמע אפילו כשהוא שיכור, ואם פג יינו קודם שעבר הזמן יחזור ויקרא.

33) ולברך את שאר הברכות כשהוא שיכור, כתב הרמ"א (שם ס"א) שיכול לברך, אמנם המשנ"ב שם (ס"ק יא) כתב שלדעת הגר"א והפמ"ג (יו"ד סי' א משב"ז ס"ק יח) יש להחמיר לכתחילה שלא יברך אף שאר ברכות. ולענין ברכת המזון, כתב להלן (סי' קפה ס"ק ו ובביה"ל שם ס"ה ד"ה או) שלכתחילה יזהר לברך קודם שיבוא לידי שכרות, אבל אם כבר השתכר, יברך ברכת המזון גם במצב זה.

[משנ"ב ס"ק טז]

ולכך אינו פוסק, דעוסק במצוה הוא³⁴.

34) ואפילו בשעה שנה כדי שיהיה לו כח להמשיך לעוסק במצוה, כתב לקמן (סי' עא ס"ק יג) שנחשב לעוסק במצוה.

וקטנים בגיל זה אינם מקפידים על כך, וחלוי כל אחד לפי מה שהוא. ומימי יש דין חינוך נוסף ללמדו תפילה כדי שידע להתפלל כשיגיע לחינוך, ולזה אין שיעור, אלא כפי יכולת האב.

[ביה"ל ד"ה קטנים]

ונשים בכרפת אָטת וְנָצִיב לְהַסְגֵּן אֶתְּרָם שְׁאֵנִים²⁸.

28) ובטעם הדבר כתב במשנ"ב לעיל (ס"ק ב), שכיון שהיבנות בזכירת יציאת מצרים חייבות גם באמירת 'אמת ויציב' שנתקנה על ענין זכירת יציאת מצרים, ומשמע מדבריו שקטנים שהגיעו לחינוך פטורים לדעת רש"י גם מזכירת יציאת מצרים, אף על פי שכתב במשנ"ב לקמן (ס"ק כ) שזמנה כל היום ולא שייך בזה טעמו של רש"י.

[משנ"ב ס"ק יד]

וגם מתפלל²⁹, דבין שחייב בקריאת שמע חייב בתפילה³⁰ וכו', ולענין תפילין, עין לעיל בסימן לח סעיף ז במשנה ברוכה³¹.

29) אמנם לענין תפילה בציבור, כתב לקמן (סי' קלא ס"ק כו) שטוב להיזהר שלא יכנס החתן לבית הכנסת כל שבעת ימי המשתה, שעל ידי כן נמנעים מלומר תחנון, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"א דבר הלכה אות י) שיתכן שזה דוקא בחתן שיש פוטין אותו לגמרי מתפילה, וגם שהוא דומה למלך, ולכן חייב תפילה בציבור קל לגביו, מה שאין כן בבעלי ברית. והחז"א (ארחות רבנו ח"ג עמ' רי) הורה שגם חתן אינו צריך להקפיד בזה. 30) ואם שכח או נאנס ולא התפלל, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות

ע מי הֵם הפִּטוּרִים מִקְרִיאת שְׁמַע, וְכוּ' ה' סְעִיפִים:

א "נשים ועבדים (א) פטורים (ב) (ב) (ב) מקריאת שמע מפני שהיא מצות עשה (ג) שהזמן גרמא (ד) ב'נכון הוא ללמדם שיקבלו עליהן על מלכות (ו) שמים: (ה) הגה ויקראו לפחות פסוק ראשון (כ"י בשם אהר"י מורד): ב *קטנים פטורים (י) לרבנו תם (י) כשלא הגיעו לחנוך, ו'ולרש"י אפילו הגיעו לחנוך, מפני שאינו מצוי אצלו בזמן קריאת שמע בערב וישן הוא (ח) בבקר. (ט) וקראי לנהג ברבנו תם: ג "הפוגם את (י) הבתולה פטור (יא) מקריאת שמע (יב) שלשה (ג) ימים (יג) אם לא עשה מעשה, מפני שהוא טריד טרדת מצוה. י'הגי מלי בזמן הראשונים, אצל עבשו שגם שאר בני'אדם אינם מכונים בקראי, גם הפוגם את הבתולה (ד) קורא: (יד) הגה וצ"ל לקמן סימן צט אם שכור (טו) זקרא קריאת שמע: ד *להנה עוסק (טז) בצרכי (ס) רבים

פֶּאָר הַיֵּטֶב

(א) מ"ש. עכ"ל מ"ש בשם המגיד דבא"י נשים נחבול, אך בשפחת אברה יס"ן יג נחבול: יש להסמך על הוי נשי רצון שסברה נשים שאין קורין קיש ונחבולותיה מפני שהן שפחה, ואין נחבולין למקו"י י"מ. אבל אומר אני דעל כיוצא בזה אחריו נחבול להם לישפלה כו' ודאי נשים שפחות והחיל מ"ש שפחה, אינן נחבולות ביחס ובלילה מיס נחבולת דיום היא נחבולת בפניו, ואם לא הוקיד ימים על איך להקדימין נחבולת זו בלילה, אנה שפחותיה נחבולת היא נחבולת בפניו כו' ע"ש ויש להשיב על כך המגיד י"מ בזה: מה שהשקע על הכתיב ע"ל:

מחזי פתחא, ע"ת: (ה) רבים. כ' הכ"מ בשם הר"ם דדוקא בפרור'ת הראשונים

מִלְשָׁנָה בְּרוּרָה

(א) פטורים. (א) אפלו מדרבנן: (ב) מקריאת שמע. ופטורות גם-כן מברכות קריאת שמע.¹⁰¹ ויש להם גס-כן זמן קבוע. כדלעיל בסימן נח סעיף ו, אבל ברכת "אמת ויציב" דנתקן על ענין זכירת יציאת מצרים¹⁰², (כ) וכן (ג) הפרכות שלאמריה דערבית, מחיבות לאמריה¹⁰³, דמצות זכירת יציאת מצרים נזהגת ביום ובלילה¹⁰⁴; ואס-כן ממילא צדיכים לסמוך גאולה לתפלה, דבתפלה חובות כדלקמן סימן קו סעיף ב¹⁰⁵, כן פתח המגן אברהם¹⁰⁶. ועין בפריימגורס שפתח, דלמאן דסובר זכירת יציאת מצרים בלילה הוא רק מדרבנן, ואסמכתא אקרא אס-כן ממילא הוא מצות עשה שהזמן גרמא ופטורות מן התורה, רק מדרבנן חובות¹⁰⁷, וכן פתח בספר ישועות יעקב, עין שם. ואפלו אם נימא דהוא מצוה מן התורה ביום ובלילה, מצדד בספר שאגת אריה סימן יג הזכיר ביום אין צורך להזכיר התורה זו בלילה, ומה שמזכיר בלילה היא רבי עקיבא איגרא¹⁰⁸, דמוכח שם מדבריו דהעקר נתקנה בשביל התפלה¹⁰⁹, דהפרכות האלו יש להם זמן, עין לעיל בסוף סימן נב במשנה ברורה סעיף ד, ובפרט מהלבוש שם עיי"ש משמע דמברכות ברכות השחר כמו יציב על עצמן¹¹⁰ ולברך אפלו ברכות קריאת שמע, וכדלעיל בסימן יז סעי' (ד) וכן הוא. משמע מצד הדין פטורין, והב"ח פסק דחיבין מדינא חולקין על זה: (ה) שמים. בספר נחלת יצבי פרש דכונת המחבר כל פרי אכל בלבוש משמע דגם כונת המחבר הוא רק פסוק (אחד) [ראשון]. ויש שית' כבר שבע¹¹¹, חב אביינו¹¹² לחנכו, וכמו בשאר כל המצות, וגם (י) שישקן נכו'. ומפל מקום פסוק ראשון שבברכות שמע מצוה על אביו ללמדו לומר, לכה לא הטילו על אביו לחנכו¹¹³. (ט) ועין בפ"ח שפתח, דאם הוא רוצה לומר, אף-על-גב דמדינא מסתברא כרש"מי¹¹⁴ וכן פתח הגר"א ז"ל, משנה ובפני משה על הירושלמי. אך בתפלה לכלי עלמא חב¹¹⁵ אם הגי' טרדה דמצוה שמחשב על עסק בחולים, מה שאין כן באלמנה לא שר לקמן בסימן קו: (יב) שלשה ימים. וארבעה לילות, כגון אם נשא ביו ארבעה ימים, כגון אם נכנס לחפה ביום רביעי עד שלא קרא קריאת מעשה, שאינו טרוד עוד, חב, וכן מזה הנמן ואילך חב אף אם לא בעי הדבר ואינו טרוד כלל: (יד) קורא. רוצה לומר (י) חב לקרות, ועם ברכ ואם אינו קורא (יב) מחזי גיהנא, שמראה שמכונן בכל שעה. ויענין תפי' שמע. שם נחבאר (יג) דבשכחות מעט קורא ומתפלל, דבזמנו בלאו הכי להתפלל עד שסיו ינו מעליה¹¹⁶: ד' (טז) בצרכי רבים. (יז) מיר' שאי

(א) ב"ח ולתם משנה, וכן משמע מהגד"א ומהש"ס שם א"ל רבא וכו' (ג) שניות: (ג) גם השמיכנה, דקנא חלה אריקתא היא¹⁶: (ד) והגד"א כתב להפך, וצ"ע: (ה) הלבוש עלתה למיד והיד-אחרון א"מ"ם והגד"א: (ו) מוקח מהגד"א לפרשל רבנן תם בסימן לו ובסימן זה וכן כתב ברמב"ם בדיקא, עין במגדל-עז [וחבת אני במגדל-עז שטח-סופר וצדדיו לומר יאומרו, וברמב"ם א"ע] ולפרשל לתם משנה הוא מצוה בעלמא: (ז) שניט בבקר משנה דחורף הוא גם במלמא דרבנן, וכן כתב ברמב"ם: (ח) וצנן פרימגדן גם העשרת-עצבי: (ט) הוראש עלתה למיד רבנן וינה והגד"א: (י) לבוש ופרימגדן באשלי-ביתקם: (יא) תרומתה דהדשן ורמ"א בחשובה סימן ללב: (יב) עלתה למיד בשם תוספות: (יג) הוראש בשם באשלי-ביתקם: (יד) עין במגדל-ארכסו, ועין בפרימגדן שחסיים לרנא כמא שבתנהו:

הלכות קריאת שמע סימן ע

ח שם ט שם
השמות הראשונים
של המצוות
ועל שמותיהם
שם וספר לא

(יז) והגיע זמן קריאת שמע (יח) לא יפסיק, אלא (יט) יגמור (ו) עסקיהם ויקרא (כ) אם נשאר עת לקרות: ה *היה (כא) עוסק באכילה או שהיה במרחץ או שהיה עוסק בתפילה או שהיה במצוה בעזרת או שהיו עוסקים בדין, "להרמב"ם (כב) גומר ואחר-כך קורא קריאת שמע, ואם היה מתבאר ששם יעבר זמן קריאת ופסק וקרא הרי זה משבש, (כג) ולהראב"ד מפסיק (ו) (כד) וקורא אף-על-פי שיש (כה) שהות לקרות: (ועין לקמן (כו) סימן רלה):

באר היטב

דאם מתבאר קדורא בתורה שפיר דמי, עמ"א וע"ת וד"א אהרן, וכתב מ"א ונ"ל דמ"מ יאמר פנשה שיש בה יציאת מצרים אפילו עבר זמן ק"ש: (ו) וקורא, וכתב הפ"ח דהרמב"ם מ"ג בהתחיל בהפסוק וקראב"ד א"ר: שהתחיל באסור ולא פליגי וכן יש להורות, מ"א וע"ת ופ"ת וק"ד אהרן:

משנה ברורה

אם הוא עוסק רק בהצלת ממונו⁽³⁶⁾: (יז) והגיע וכו'. משמע מזה דאם התחיל באסור אחר⁽³⁷⁾ שהגיע הזמן⁽³⁸⁾ צריך להפסיק⁽³⁹⁾. ועין בפרי מגדים שפצצד דבכל גונו אינו צריך להפסיק: (יח) לא יפסיק. ואם (טו) יכול להפסיק לקריאת שמע ואחר-כך לחזור ולגמור צרכי צבור בלא טרח, מפסיק⁽⁴⁰⁾. כתב (טז) הפרי-מגדים, דאף-על-גב דהעוסק בצרכי רבים פטור מקריאת שמע, מכל מקום אם פסק וקרא שפיר יצא ידי חובתו⁽⁴¹⁾, דלא פטור ממש מקריאת שמע⁽⁴²⁾, אלא שהוא או עוסק במצוה אחרת: (יט) יגמור עסקיהם. ומכל מקום יעשה מה שיכול ויקרא לפחות פסוק ראשון עם "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"⁽⁴³⁾ בזמנה, כי זה דבר קצר ואפשר לו אפילו בשעה שעוסק בצרכי צבור: (כ) אם נשאר, ואם לא נשאר מה יעשה, הרי עסק במצוה. ומכל מקום (יח) חייב להפסיק יציאת מצרים אפילו לאחר שעבר זמן קריאת שמע, שזה היא מצוה בפני עצמה ומצותה כל היום, על-פני יאמר אינה פנשה שיש בה יציאת מצרים⁽⁴⁴⁾, אם כבר עבר הזמן שלא יוכל לאמור ברכת "אמת ויציב", כמו שמבאר בסימן נח, ועין שם במשנה ברורה, ועין לקמן סימן צג סעיף ד לענין תפלה ובמשנה ברורה שם⁽⁴⁵⁾. ודע, דאם נמשך זמן עסקו בצרכי צבור עד לאחר תפלה, שאז פטור לכלי עלמא אף מן התפלה, מכל מקום אסור לכלי עלמא לאכל⁽⁴⁶⁾ קדם שמקיים מצות תפילין, דמנו כל היום⁽⁴⁷⁾. וגם לפי מה שכתב הפרי-מגדים בסימן פט, אסור לו אז לאכל קדם שמתחיל תפלה המנחה, על-פני שגאיצי חצי שעה שאחר תפלה תפלה המנחה ואחר-כך יאכל. ועין בספר מחנה-ישוראל בפרק ז'⁽⁴⁸⁾: ה (כא) עוסק באכילה. ומה וקרא התחילה, עין לקמן בסימן רלב סעיף ב: (כב) גומר ואחר-כך וכו'. והנה כשהוא משער שישאר לו זמן לקרות, ומה שכתב "ואם היה מתבאר" רוצה לומר, שמתבאר ששם אין השערתו מכוננת היטב⁽⁴⁹⁾: (כג) ולהראב"ד מפסיק וכו'. והסקמט (ט) רב האחרונים וכמעט כלם, דהעקר תלוי במלתא דאורייתא בהתחיל בהתר או באסור, ואם-כן לפי זה (כ) במלאכה או בכל אלו הענינים לבר מאכילה, (כא) אם התחיל קדם עמוד-השחר אין צורך לפסק, אם ישאר לו שהות אחר שגמור לקריאת שמע ולהתפלל, דהרי קימא לן לקמן בסימן פט סעיף ז דלא גזרו סמוך לשחרית, ואם-כן התחיל בהתר, אבל אם התחיל אחר שגמור לקריאת שמע עם הפרכות וקרא המלאכה קורא הקריאת שמע עם הפרכות ומתפלל: (כד) ודוקא שצדין ישאר לו שהות, אבל אם רוצה שהזמן עובר צריך להפסיק (כד) מיד, וכל מקום שאינו פוסק, (כה) אפילו יעבר זמן תפלה בצבור אינו חייב להפסיק. ויענין אכילה, משמע מן המספר בסימן פט סעיף ה (כו) דסבירא לה לעקר הדין דמאכילה צריך לפסק תכף משעלה עמוד-השחר, ואפילו אם התחיל בהתר, ולא מהגי שום עצה פל זמן שלא להתפלל⁽⁵⁰⁾: (כד) וקורא. משמע דלאחר שיקרא קריאת שמע אף שלא להתפלל צדין, מתר לגמור כל אלו הענינים שהתחיל, וכמו שכתבנו בסעיף קטן הקודם. והאי לשנא לא דוקא לענין אם היה עוסק באכילה, דבאכילה כבר פתחנו דצריך גס-כן להתפלל מקדם, ונקטה משום שאר דברים; אי נמי משום קריאת שמע של ערבית נקטה, דבהו שוף גס-כן כל אלו הדברים. ובשל ערבית, ודאי אם התחיל (כו) בכל אלו התפלות דברים בתוך השעה ששקלים צאת הכוכבים (כז) מפסיק מיד⁽⁵¹⁾, ובשניא הכוכבים יקרא קריאת שמע בלא ברכותיה, ואחר-כך גומר אכילתו או שאר דבר, ואחר-כך קורא קריאת שמע ובברכותיה ומתפלל, ויבדלקמן בסימן רלה סעיף ב, עין שם בהפרי-מגדים: (כה) שהות לקרות. גזירה שמה ימשך בהם ויעבר זמן קריאת שמע. ואינו דומה לתפלה המנחה, דקומא לן בסימן רלב שאם התחיל בכל אלו קדם שהתפלל אינו צריך לפסק, לפי שקריאת שמע היא מן התורה החמורה בה יותר: (כו) סימן רלה. רוצה לומר, דשם מבאר חלוק בין התחיל בהתר להתחיל באסור, עין שם עוד:

שער הציון

(טו) אליה רבה ונראה שפיקודו מלעיל סימן לח סעיף ח ובהג"ה ע"ש וכן מוכח מלבוש: (טז) בסימן עא אות ה: (יז) אחרונים: (יח) פג"א אברהם: (יט) הפ"ח ופ"ת ופ"ג אברהם ופ"ת רבה ופ"א: (כ) עין באור הלכה וכן כתב הגר"י: (כא) מצות השקל וד"ה חסידים ופ"א: (כב) מלוקן סימן רלה סעיף ב וכן כתב ד"ה חסידים: (כג) דרך החיים ופ"ת מלוקן הנ"ל: (כד) לקמן בסימן רלב סעיף ב: (כה) אליה רבה וד"ה חסידים: (כו) וכן כתבו האחרונים שם: (כז) פרי-מגדים וד"ה חסידים:

שהיו עוסקים עמהם לשם שמנים, ומיהו השתא נמי אם עוסקים עמהם אפילו בהצלת ממונו ואין מי שישפיל אלא הוא אינו פוסק דעוסק במצוה הוא, עכ"ל: (ו) עסקיהם. ועכ"פ יקרא פסוק ראשון ובשכמ"ל אם אפשר, ואם פטור מלקרות וקורא נקרא תדיוט, ל"ח, ובד"מ משמע

באר הגולה

המה הפסוק משנה, ולעולם אם משפך מזה ואנו יודעין שעקר בזה רק להשפך. יש לעין תורה לפי המנהג אברהם הנ"ל אם מקרי עוסק במצוה להפטר מקריאת שמע, ואפשר דהקא דאורייתא שאין שם מי שישפיל אלא הוא עדיף טפי, וצריך עיון. ועין לעיל בסימן לח בבאר הלכה שהוכחנו דאם כוננו בשביל שיהיה מקרי עוסק במצוה⁽⁴⁸⁾: * היה עוסק וכו', ולהראב"ד מפסיק וכו'. עין בגמרא אברהם שכתב דצריך שהתחיל אחר שהגיע השעה ששקלים יקראו עמוד-השחר, דאז אסור לעשות כל אלה לנפאכ"ד והתחיל הדבר באסור, ולכן מפסיק בכל אלו, דבמלתא דאורייתא תיבא שהתחיל באסור, אפילו אם התחיל פוסק, ושם הרמב"ם, דסבירא לה שלא גזרו על כל אלו אלא סמוך למנחה שהוא דבר המצוה, דלוקמן בסימן פט סעיף ז, ואם-כן התחיל הדבר בהתר ולכן אינו פוסק, וכן כתב בבאר הגולה שזהו טעם הרמב"ם. ועין במצות השקל ובחידושי רע"א שמכות מדבריהם דאם התחיל בכל אלו אחר שהגיע עמוד-השחר לכלי עלמא פוסק, דהרי התחיל באסור, דלא כדמשמע מלבוש: שד: וכן לפי זה אם התחיל בכל אלו בערב סמוך לזמן קריאת שמע של ערבית, צריך לפסק אף לנפאכ"ם. ויש אחרונים שכתבו דלנפאכ"ם בכל גונו אינו צריך לפסק דאע"פ אחר שכתב התחיל, אם אחר שגמור ישאר לו שהות, ולהלכה אין לנו נפאכ"ם בזה, דהסקמט רב האחרונים כמו שכתבנו במשנה ברורה סעיף קטן כג: ומה שכתבתי עוד במשנה ברורה, דאם היה עוסק במלאכה קדם עמוד-השחר מקרי שהתחיל הדבר בהתר, מן איתא בסימן פט באחרונים המלאכה מתר עד עמוד-השחר, וכן איתא בהקרא ברמב"ם פרק ו' מהלכות תפלה הלכה ד. וראיתי בסדור הגאון מליא, בדברים האסורים קדם התפלה, בסוף אות ה, דמשמע מדבריו דסמך מלאכה חזן מפרשין וקלסתר וברסקי דומה לאכילה דאסור חצי שעה קדם עמוד-השחר ומה שכתב שם אות ה: ואם התחיל לעשות מלאכה מהלכות, על-פיה קאי אלההשחר ולקמן לפרשין וכתבאי גונא דמקרי שם באות הקודם, קרי דלא לפרשין דבריו אהרני ע"ש. מהרמב"ם ושאר האחרונים הנ"ל לכאורה לא משמע כן, ומה שכתב עוד בדרך-החיים, סוף אות ו, דאם התחיל אחר חצי שעה דינו להתחיל באסור, אכילה לא צריך לזה, דשם אפילו התחיל בהתר צריך להפסיק, וברסקי ותוספות ודאי מתר קדם עמוד-השחר⁽⁵²⁾, ועל-כרחך קאי אשאר מלאכות, ודמו בזה לאכילה דאסור חצי שעה קדם עמוד-השחר, וקאזל לשיטתו בסוף אות ה, וקרא צריך עיון בזה וכו'⁽⁵³⁾:

הלכות קריאת שמע סימן ע

ביאורים ומוספים

להלכות קריאת שמע אות ד) שיצא ידי חובתו. ועיין מה שכתבנו לעיל סי' ס"ז ק"ג.

אך לקרוא את כל קריאת שמע לאחר שכבר עבר זמנה, משמע שאינו צריך, ומקור הדין במג"א (סי' ה') והקשה על כך המקור חיים (ד"ה במג"א) שבש"ע לעיל (סי' נח ס"ז) כתב שאף שעבר זמנה קוראה כל היום, וכן לענין המלמד תורה לרבים, כתב לקמן (סי' קו ס"ק ט) שאף שאינו מפקיט אלא כדי לקרוא פסוק ראשון של קריאת שמע בזמנה, אבל לאחר לימודו אף שכבר עבר זמן קריאת שמע, טוב שיקרא את כל קריאת שמע.

44) שכתב הש"ע שם שהעוסק בצרכי ציבור כעוסק בתורה, ויש מפרשים שהכוונה שהעוסק בצרכי ציבור אינו צריך להפסיק כדי להתפלל, וכתב המשגיב שם (סי' ח') שגם אינו צריך להתפלל תפילת תשלומין, כיון שבשעת חיוב התפילה היה פטור, ובשעה"צ שם (סי' ט) הוסיף שזה שלא בדברי ה"ט"ז (סי' קח ס"ק א) שכתב שצריך להשלים את התפילה שהחסיר. אמנם, במשגיב לקמן (סי' קח ס"ק ב) כתב שגם בזה נכון שישלים את התפילה שהחסיר, אך רק בתורת נדבה, ויחדש בה דבר. ובביאור מחלוקתם ראה מה שכתבנו בשעה"צ שם.

[משנ"ב שם]

מכל מקום אסור לכלי עלמא לאכלא⁴⁵ קדם שמקנים מצות תפילין, דקמנו כל היום⁴⁶ וכו', ועיין בספר מתנה יישראל בפרק ז'⁴⁷.

45) ולענין חולה בתשעה באב, דעת הגרי"ש אלישיב (הלכות חג בחג בין המצרים ע"מ קסא הע' ז') שמותר לו לאכול אחר חצות קודם שהניח תפילין, שכיון שמנהגו לא להניח תפילין עד תפילת מנחה, נחשב בלא הגיע זמנו, ודעת הגרי"ז איערבך (ששי"ב פס"ב הע' קח והליכות שלמה תפלה פ"ד דבר הלכה אות יז) שאף אם אבל קודם חצות, אם רוצה לאכול שנית לאחר חצות יניח תפילה תפילין ובמנחה יניח שנית. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' קלג אות ב) כתב שהחולה האוכל בתשעה באב ומתפלל שחרית בביתו, יתפלל עם תפילין, אבל אם מתפלל בבית הכנסת, יתפלל בלי תפילין כדי שלא יפרוש מן הציבור, ויניח אחר כך בביתו.

46) וכשמינית תפילין אחר חצות, כתב לעיל (סי' נח ס"ק ה) שיאמר קריאת שמע או פרשה אחרת או מזמור תהלים, וראה מה שכתבנו לעיל סי' ס"ז ק"מ.

47) שם (סי' ג') כתב שאף על פי ששעודה קטנה כתב הרמ"א לקמן (סי' רלב ס"ב) שמותר לאכול אחר חצות, מ"מ כאן כיון שעדיין לא התפלל כלל, אסור לאכול מדין לא תאכלו על הדם, ולכן אם הוא רעב או צמא, כתב במחנה ישראל שם (ס"ד) שמותר לו לאכול במבואר בש"ע לקמן (סי' פט ס"ד), וראה מה שכתבנו לקמן סי' קח ס"ק י'. עוד כתב במחנה ישראל שם שאם לא הניח תפילין, אפילו אם התחיל לאכול פוסק, כיון שהיה מצוה דאורייתא.

[ביה"ל ד"ה היה עוסק בצרכי]

ועיין לעיל בסימן לח בבאור הלכה שהוכחנו דאם כנחתו בשביל שניהם מקרי עוסק במצוה⁴⁸.

48) ולענין מלאכת סופר סת"ם, צידד בביה"ל לעיל (שם ס"ח ד"ה ה') שנקרא תמיד עוסק במצוה, כיון שמתעסק בעצם המצוה של יכתבתם, ואף שעיקר התחלת הכתיבה היתה כדי להשתכר, ולולא זה לא היה מתחיל לכתוב. אבל הסוחר בתפילין ומזחזח שאין בפעולתו שום מעשה מצוה, כתב שם שאם כוונתו רק כדי להשתכר, לא נפטר ממצוה אחרת.

ומטעם זה, רופא המקבל חולים בשעות הלילה סמוך לחצות, המשיך במילואים עמוד 18

[משנ"ב ס"ק טז]

אם הוא עוסק רק בהצלת קמנוס⁴⁹.

35) ואפילו כשעוסק בהצלת ממון של יחיד, ביאר המקור חיים (סוף ס"ד ד"ה וכתב) בכונת הש"ע שדינו כמתעסק בצרכי הרבים.

[משנ"ב ס"ק יז]

משמע מזה דאם התחיל בקסור אחר⁵⁰ שהגיע הקמן⁵¹ צריך להפסיק⁵².

36) אמנם בביה"ל לקמן (סי' עב ס"ב ד"ה אין) כתב שאפילו סמוך לזמן קריאת שמע אסור להתחיל אם לא יספיק לגמור עד שיגיע זמן קריאת שמע.

37) ואם על ידי זה שיקרא קריאת שמע יתבטל לגמרי עסק המצוה שהוא צריך לעסוק בו, כתב לעיל (סי' לח ס"ק כז) שמותר להתחיל אפילו לאחר שהגיע הזמן, אם משער שלאחר מכן ישאר לו זמן לקרוא קריאת שמע, וסיים שם, שאם לפני העסק במצוה יכול לקרוא פרשה אחת, יקרא.

38) אמנם, לענין כותבי תפילין ומזחזח, כתב בביה"ל לעיל (סי' לח ס"ח ד"ה אז פטורין) שאף על פי שאסורים להתחיל לכתבן לאחר שהגיע זמן קריאת שמע, מ"מ אם התחילו לכתבן באיסור, הרי הם עוסקים במצוה ופטורים מקריאת שמע. וכן כתב לקמן (סי' עב ס"ק ז) לענין נושאי המיטה.

[משנ"ב ס"ק יח]

ולגמור צריך צבור בלא טרח, ופסיק⁵³ וכו', מכל מקום אם פסק וקרא שפיר יצא ידי חובתו⁵⁴, דלא פטור ממש מקריאת שמע⁵⁵.

39) וכן אם עוסק בצרכי ציבור, אך מפסיק באמצע לצורך עסקיו ופרנסתו, כתב המקור חיים (סי' קו ס"ב סוף ד"ה ודיינים) שצריך להפסיק גם כדי לקרוא קריאת שמע ולהתפלל, וכל זה בתנאי שאין השעה עוברת ויש אפשרות לגמור את צרכי הציבור אחרי שיקרא קריאת שמע ויתפלל.

40) וכן לענין אכילת מצה בשעה שעוסק במצוה אחרת, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תעה ס"ק לט) שאף על פי שפטור מאכילת מצה באותה שעה, מ"מ אם אבל יצא ידי חובתו. אמנם לענין אונן הפטור מן המצוות משום שעוסק בקבורת המת, כתב במשגיב לקמן (סי' עא ס"ק ג) שאם קרא קריאת שמע לא יצא ידי חובתו, וצריך הוא לשוב ולקורא שנית לאחר הקבורה. וכן אונן ששמע קריאת המגילה ביום, כתב לקמן (סי' תרצו ס"ק כז) שלא יצא ידי חובתו, וצריך לשוב ולקוראה. וראה עוד מה שכתבנו לקמן סי' עא שם וסי' קו ס"ק א.

41) ולענין ברכה על קיום מצוה בשעה שעוסק במצוה אחרת, כתב בשעה"צ לקמן (שם) שאף על פי שיצא ידי חובתו, מ"מ יש להסתפק אם יברך עליה ברכת המצוות, כיון שאין הוא מצוה על כך באותה שעה.

[משנ"ב ס"ק יט]

לפחות פסוק ראשון עם ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד⁵⁶.

42) שאמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כתב לעיל (סי' סא ס"ק לא) שהיא בכלל קבלת עול מלכות שמים, וראה מה שכתבנו לעיל סי' ס"ק יא.

[משנ"ב ס"ק כ]

על-כן לאמר אינה פקשה שיש בה יציאת מצרים⁵⁷ וכו', ועיין לקמן סימן צג סעיף ד' לענין תפילה ובמשנה ברוך שם⁵⁸.

43) וכן אם אמר ה' הוציאנו ממצרים, כתב הפמ"ג (פתיחה

מילואים

הלכות קריאת שמע סימן סה

המשך מעמוד קודם

ולאחוז את הציציות בידיו כמו הציבור, כתב הא"א (בוטשאטש, מהדורת סי"ב) שאינו צריך, כיון שאין צריך שיראה כאומר עם הציבור את כל קריאת שמע אלא רק את הפסוק הראשון, ובו אין צריך לאחוז את הציציות.

23) והאם צריך להניח ידיו על עיניו בפסוק הראשון כמו הציבור, כתב בשו"ת הריב"ם שניטור (סי' ו') והכף החיים (סי"ז ו') והגרי"ח קניבסקי (צוהר, כרך יב עמ' קסב-קסג) שיש להניח ידיו על עיניו יחד עם הציבור.

הלכות קריאת שמע סימן ע

המשך מעמוד 208

50) ומי שהתחיל לאכול אף בחצי שעה קודם עלות השחר, כתב לקמן (סי' תרגב ס"ק ט) שכיון שפוסק משום תפילה, פוסק גם משום מצות נטילת לולב.

[משנ"ב ס"ק כד]

כתוף הציציות ששקלם צאת הכוכבים מפסיק מיד⁵¹.

51) וכן כתב בביה"ל לקמן (סי' פט סי"ה ד"ה צריך). אמנם, בשעה"צ לקמן (סי' רלה ס"ק כז) כתב שאף על פי שמדברי הפמ"ג משמע שצריך להפסיק מיד, דהיינו אף קודם שהגיע זמן קריאת שמע, מ"מ מדברי הראשונים נראה שלא כדבריו, אלא למרות שהתחיל באיסור, מ"מ אין חיוב להפסיק מיד, אלא רק כשיגיע זמן קריאת שמע.

[ביה"ל ד"ה ומה]

ובתנ"ך ותפלת ודאי קטר קטר עמודי'שחר⁵² וכו', ולדינא צריך עיון בזה וכן"ל⁵³.

52) אמנם במשנ"ב לקמן (סי' פט ס"ק לו) כתב בשם הפמ"ג, שדין ובורסקי וסעודה אסורים סמוך לשחרית כמו סמוך למנחה, וסמוך לתפילת מנחה, כתב לקמן (סי' רלב ס"ק ז) שאסור כבר חצי שעה קודם הזמן.

53) אמנם, במשנ"ב לקמן (סי' פט ס"ק יז) כתב בשם הא"ר שגם בחצי שעה שקודם עלות השחר אסור לעשות מלאכה, אלא אם כן יאמר תחילה את ברכות השחר, ושם (סי' לו) הביא את הדעות החולקות בזה, וסיים שעל כל פנים טוב שיאמר תחילה את ברכות השחר.

ועדיין לא התפלל ערבית, הורה הגר"י קרליץ (חוט שני יום טוב וחול המועד ח"א קובץ ענינים עמ' שכח) שלא יפסיק כדי לקרוא קריאת שמע ולהתפלל, אלא ימשיך לטפל בחולים, שנחשב כעוסק במצוה כיון שמתעסק בעצם המצוה, ואף שכל עבודתו היא כדי להשתכר. ודעת הגר"י אריעברך (נשמת אברהם ארי"ח סי' לח ס"ק ו') לענין רופא או אחות וכדו' שעוסקים בטיפול בחולה, שאם החולה זקוק עכשיו לטיפולם, פטורים הם מקריאת שמע ותפילה ואסור להם להפסיק את הטיפול, ויתכן שלא יצאו ידי חובה אם התפללו כיון שפטורים, אך כשאין הטיפול נחוץ ברגע זה ויכולים להפסיק בלא טירחה, יפסיקו כדי לקרוא קריאת שמע ולהתפלל, ויחזרו לטיפולם.

ולענין שלוחי מצוה הפטורים מסוכה, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרמ ס"ז ד"ה שלוחי) בשם שו"ת כתב סופר (סי' קיט) שפטורים מסוכה דוקא כשהתעסקותם במצוה כולה לח' ואין להם בה הנאה לעצמם, אבל כשמקבלים שכר על זה ועיקר כוונתם להנאתם, אינם פטורים מהסוכה.

[משנ"ב ס"ק כב]

רוצה לומר, שמתקרב שמה אין השקפתו מקננת היטב⁵⁴.

49) אבל אם מפסיק משום שרוצה להחמיר על עצמו, כתב בביה"ל לקמן (סי' רלב ס"ב ד"ה ואם) שנקרא הדיוט, והביא שם שהגרי"א חולק על זה וסובר שלא נקרא הדיוט.

[משנ"ב ס"ק כג]

ולא מקני שום עצה כל זמן שלא התפלל⁵⁵.

הלכות קריאת שמע סימן עא

המשך מעמוד קה

והכף החיים (סי' י') הוסיף שגם מים אחרונים יטול. וכן אם נקבע מועד ההלוויה ליום המחרת, כתב הגר"י אריעברך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' צא ס"ק כה אות ט) שכשהולכים קרובי המת לישון, חייבים הם בקריאת שמע ובברכת 'המפיל', משום שבמקרה כזה אין שייכים הטעמים שנאמרו בפטור אונן ממצוות.

7) ובמקום שנהגים שאין יוצאי חלציו של הנפטר הולכים אחרי מיטתו, או אבלים שמשום איוה סיבה אינם יוצאים ללוחות, כתבו השו"י חמד (מוערכת אנינות אות כ ד"ה ועוד) והגשר החיים (שם אות א ס"ק ו) ואות ב ס"ק כא) שאנינותם מפסיקה מיד כשיוצאים המלווים ללויה והם אינם יוצאים עמהם.

8) ואף שלענין אבילות מבואר בשו"ע (י"ד סי' שעה ס"א) שרק כשגמרו להשליך את העפר מתחיל חיוב אבילות, כתב השערי תשובה (כאן ס"ק א) שמ"מ האנינות קלה יותר, ונפסקת מיד כשמתחילים להשליך את העפר, ובשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קפז) ביאר שהשו"ע שכתב שרק כשגמרו להשליך את העפר מתחילה האבילות, כוונתו לענין חיובי

וכשנוסע בדרך המחייבת לומר תפילת הדרך, כתב הכל בו (הלכות אבילות עמ' 124, הובא בשו"ע פס"ד הע' עה) שנראה שיוברך. מאידך, דעת הגר"י רבליצקי (קונטרס תפילת הדרך סי') שפטור מתפילת הדרך.

[משנ"ב שם]

מכל מקום צריך לטל נדיו⁵⁶ וכו', ושוב אינו מטל עליהם⁵⁷ וכו', מותר להתפלל ותיב⁵⁸ וכו', וישליכו העפר עליהם⁵⁹ וכו', ונקרא עוד הפעם קריאת שמע⁶⁰.

5) אמנם לענין חיובו בסוכה, הביא לקמן (סי' תרמ ס"ק לא) מחלוקת, שהפמ"ג הסתפק בזה והביכורי יעקב פטר, וכתב בשעה"צ שם (סי' קמז) (מח' שהביכורי יעקב סובר שהוא הדין לענין נטילת ידים כשרוצה לאכול פת, והטעם לחייב אותו בסוכה כתב בשעה"צ שם (ס"ק מז), שאפשר שאונן פטור ממצוות רק בשב ואל תעשה, ובסוכה עובר בקום ועשה כשאוכל מחוץ לסוכה.

וכן ליטול ידיו בשחרית או לאחר עשיית צרכיו, כתבו הערוך השלחן (סי' שמא ס"י) והגשר החיים (ח"א פ"ח אות ב ס"ק ז) שצריך ליטול.

